

مصوبه شورای عالی حوزه‌های علمیه

کلیات و برنامه درسی سطح سه رشته فلسفه اسلامی

متن مصوبه:

ماده ۱. عنوان رشته

عنوان رشته سطح سه فلسفه اسلامی است.

ماده ۲. تعریف

سطح سه فلسفه اسلامی، دومین مقطع از این رشته است که در آن، طلاب، مبانی و مسائل و روش‌های فلسفه اسلامی را می‌آموزند و توانایی پاسخگویی به نیازهای مربوطه و توان تحقیق، در حد تحلیل و بررسی تطبیقی و تدریس آن را پیدا می‌کنند و در پایان، موفق به دریافت دانشنامه این رشته می‌شوند.

ماده ۳. اهداف

- ۱) شناخت استدلالی مبانی و مسائل فلسفه اسلامی؛
- ۲) شناخت مکاتب مهم فلسفی جهان اسلام (مشاء، اشراق و حکمت متعالیه)؛
- ۳) دفاع عقلانی از دین و تقویت توان پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات؛
- ۴) افزایش توان تحقیق در حد تحلیل و بررسی تطبیقی، و زمینه‌سازی جهت تألیف و ترجمه، در زمینه فلسفه اسلامی؛
- ۵) شناخت منابع فلسفه اسلامی و ایجاد توان فهم آن؛
- ۶) آشنایی با مکاتب مهم فلسفی غرب و نقد دیدگاه‌های انحرافی؛
- ۷) آشنایی با عرفان نظری اسلامی؛
- ۸) زمینه‌سازی برای تربیت استاد فلسفه اسلامی برای سطوح پایین‌تر؛
- ۹) تربیت طلاب مستعد، جهت ورود به سطح چهار؛
- ۱۰) ایجاد توان تتبع و تحقیق در زمینه فقه و اصول و استفاده از منابع فقهی و اصولی.

ماده ۴. سیاست‌ها

- ۱) اهتمام به تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ۲) اهتمام به تقویت استقلال فکری و اعتماد به نفس در مسائل علمی؛
- ۳) اهتمام به تقویت تعبد و تعهد دینی و دفاع از عقاید شیعه امامیه؛
- ۴) توجه خاص به تأثیرپذیری فلسفه اسلامی از قرآن و سنت پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام؛
- ۵) تأکید بر آموزش پژوهش‌گرا؛
- ۶) تأکید بر بهره‌گیری از روش‌های کارآمد آموزشی، با اهتمام به سنت‌های حسنه حوزوی؛
- ۷) تأکید بر روزآمدی و پویایی برنامه‌های آموزشی و پژوهشی و توجه به نیازهای روز؛

مصوبه شورای عالی حوزه‌های علمیه

۸) تأکید بر استفاده از منابع مهم فلسفه اسلامی و متون آموزشی واجد شرائط لازم؛

۹) تأکید بر شناسایی و تشویق استعدادها برتر در زمینه تحقیق و تدریس؛

۱۰) تکیه بر آموزش موضوعات و مسائل اصلی رشته؛

۱۱) اهتمام به تقویت مبانی نظام مقدس اسلامی و ترویج ارزش‌های آن؛

۱۲) اهتمام به دروس فقه و اصول و نظارت بر اجرای آن.

ماده ۵. ضرورت

۱) اهمیت فوق‌العاده تبیین عقلی معارف دینی و پرورش قدرت تعقل و تفکر در قرآن و منابع اسلامی؛

۲) مأموریت حوزه‌های علمیه در تبیین عقلی و دفاع عقلانی از معارف عقیدتی قرآن و مکتب اهل بیت علیهم السلام و مقابله با اندیشه‌های انحرافی و شبهات؛

۳) نیاز امت و نظام اسلامی به تبیین عقلی و خردپذیر معارف دینی و دفاع از آن در مقابله با تهاجم‌های فکری؛

۴) وابستگی فراگیری دانش‌های عقلانی حوزه بر فلسفه اسلامی.

ماده ۶. نظام آموزشی

نظام آموزشی این رشته، نیمسال - درسی^۱، ناپیوسته و حضوری است. طول دوره بدون احتساب پایان‌نامه، حداقل شش و حداکثر هشت نیمسال می‌باشد.

ماده ۷. شرایط پذیرش

۱) احراز صلاحیت‌های اخلاقی و عمومی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛

۲) دارا بودن مدرک علمی سطح دو؛

۳) قبولی در آزمون ورودی^۲ و مصاحبه علمی.

تبصره: طلاب فارغ‌التحصیل سطح دو رشته فلسفه، در اولویت پذیرش قرار دارند.

ماده ۸. جدول دروس پیش‌نیاز

ردیف	عنوان	ساعت	اهداف
۱	تاریخ فلسفه اسلامی	۳۲	آشنایی با نحوه انتقال فلسفه به عالم اسلام و سیر تکامل تفکر فلسفی از آغاز تا دوره معاصر همراه با شناخت فیلسوفان و منابع و مکاتب مهم فلسفه اسلامی
۲	مسائل جدید کلامی (۱)	۳۲	شناخت مهمترین مسائل جدید کلامی مانند معرفت و تجربه دینی، تکثرگرایی، علم و دین، و قلمرو دین

۱. در این نظام هر درس به صورت مستقل ارزیابی می‌شود و قبولی یا رد، در یک درس تاثیری در قبولی یا رد در دروس دیگر ندارد.

۲. برخی از کتاب‌های مهم فلسفی ای که در سطح ۲ گرایش فلسفه خوانده می‌شود مانند نهایه الحکمه از منابع آزمون ورودی است.

مصوبه شورای عالی حوزه‌های علمیه

۳	معارف قرآن (خداشناسی)	۳۲	شناخت معارف قرآن در بخش «خداشناسی» و کسب توان مراجعه به متون تفسیری و حدیثی
۴	معارف قرآن (راه و راهنماشناسی)	۱۶	شناخت معارف قرآن در بخش «راه و راهنماشناسی» و کسب توان مراجعه به متون تفسیری و حدیثی
۵	معارف قرآن (انسان‌شناسی)	۱۶	شناخت معارف قرآن در بخش «انسان‌شناسی» و کسب توان مراجعه به متون تفسیری و حدیثی
۶	منطق قدیم	۳۲	شناخت مباحث مهم و کاربردی منطق قدیم، مانند: برهان و مغالطه
۷	روش تحقیق	۳۲+۱۶ نظری عملی	آشنایی با روش‌های عمومی پژوهش و کیفیت بهره‌برداری از منابع
۸	زبان عمومی	۳۲+۱۶ نظری عملی	ایجاد توان درک مطلب و ترجمه متون ساده انگلیسی
جمع ساعات		۲۵۶	

تبصره: فارغ‌التحصیلان سطح دو گرایش فلسفه و طلابی که دروس پیش‌نیاز را در مراکز معتبر گذرانده باشند، در صورت مطابقت هشتاد درصدی سرفصل‌ها، از گذراندن این دروس معاف هستند.

ماده ۹. عناوین و مشخصات کلی دروس

ردیف	عنوان درس	ساعت
۱	دروس عمومی	۶۲۴
۲	دروس تخصصی	۱۱۸۴
جمع ساعات		۱۸۰۸

ماده ۱۰. عناوین و مشخصات تفصیلی دروس

(۱) دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	فقه	۱۶۰	شناخت استدلالی مسائل مهم فقه طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه (از القول فی ماهیه العیب تا آخر مکاسب)

مصوبه شورای عالی حوزه‌های علمیه

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۲	اصول	۳۲۰	شناخت استدلالی مباحث مهم اصولی طبق برنامه مرکز مدیریت در سطح سه (جلد اول کفایه الاصول از ابتدای المقصد الثانی فی النواهی تا پایان جلد دوم)
۳	عربی معاصر	۱۶+۳۲ نظری عملی	ایجاد توان بهره‌گیری از متون عربی جدید در زمینه فلسفه اسلامی
۴	روش تحقیق پیشرفته	۱۶+۳۲ نظری عملی	تقویت توان تحقیق و پژوهش در مسائل فلسفه اسلامی از طریق آموزش روش‌های تحقیق عقلی و کیفیت بهره‌برداری از ابزار و منابع
۵	روش تدریس	۱۶+۳۲ نظری عملی	ایجاد توان مهارت تدریس با آموزش روش‌ها و فنون کلاس‌داری و ارزشیابی
جمع ساعات		۶۲۴	

(۲) دروس تخصصی^۱

ردیف	عنوان درس	ساعت	اهداف
۱	شواهد الربوبیه ۱	۶۴	شناخت تفصیلی و استدلالی حکمت صدرایی در مباحث وجود، وجود ذهنی، واجب و صفاتش و امور عامه، همراه با تقویت توان بهره‌گیری از متن (از مشهد اول تا آخر شاهد چهارم از همان مشهد)
۲	شواهد الربوبیه ۲	۶۴	شناخت تفصیلی و استدلالی حکمت صدرایی در مباحث احوال ماهیت، صنع و ابداع، مثل افلاطونی، و مقدمات معاد، همراه با تقویت توان بهره‌گیری از متن (از شاهد پنجم مشهد اول تا آخر شاهد اول مشهد سوم)
۳	شواهد الربوبیه ۳	۶۴	شناخت تفصیلی و استدلالی حکمت صدرایی در مباحث تجرد، حشر جسمانی، احوال آخرت، عوالم سه‌گانه دنیا، دار حساب و جزاء و دار قرار، همراه با تقویت توان بهره‌گیری از متن (از شاهد سوم مشهد اول تا اول مشهد پنجم)
۴	شواهد الربوبیه ۴	۳۲	شناخت تفصیلی و استدلالی حکمت صدرایی در مباحث نبوت و ولایت، همراه با تقویت توان بهره‌گیری از متن (مشهد پنجم)
۵	شرح اشارات ۱	۳۲	شناخت استدلالی آراء فلسفی بوعلی سینا در مباحث تجوهر اجسام، ابطال جزء لا یتجزی، جهات و اجسام آنها (طبیعیات) همراه با تقویت توان بهره‌گیری از متن (نمط اول و دوم)

۱. در دروس تخصصی، حداقل ۳۰ درصد از نمره پایانی هر درس، به فعالیت پژوهشی اختصاص داده شود.

مصوبه شورای عالی حوزه‌های علمیه

ردیف	عنوان درس	ساعت	اهداف
۶	شرح اشارات ۲	۶۴	شناخت استدلالی آراء فلسفی بوعلی سینا در مباحث وجود و علل ان، ابطال انحصار وجود در محسوس، صنع و ابداع و معیار نیازمندی معلول به علت، همراه با تقویت توان بهره‌گیری از متن (نمط ۴ و ۵)
۷	شرح اشارات ۳	۶۴	شناخت استدلالی آراء فلسفی بوعلی سینا در مباحث تجرید، بقاء نفس بعد از موت، مقامات العارفین (قصه رمزی سلمان و ابراهیم) همراه با تقویت توان بهره‌گیری از متن (نمط ۷ و ۹)
۸	حکمت الاشراق	۳۲	تقویت توان بهره‌گیری از متن حکمت الاشراق ضمن شناخت دیدگاه‌های شیخ اشراق
۹	مبانی حکمت متعالیه	۳۲	شناخت کلی و نظام‌مند مبانی، اصول، قواعد و مسائل خاص حکمت متعالیه
۱۰	معرفی حکمت اشراق	۳۲	شناخت مبانی، اصول، قواعد و مسائل خاص حکمت اشراق
۱۱	معرفی حکمت مشاء	۳۲	شناخت مبانی، اصول، قواعد و مسائل خاص فلسفه مشاء
۱۲	علم النفس	۳۲	تبیین عقلی مسائل علم النفس فلسفی از قبیل: انواع نفس، وحدت یا کثرت نفس، قوای نفس، رابطه نفس و بدن، وحدت یا کثرت نوعی نفوس، تجرد نفس، حرکت جوهری نفس، حدوث یا قدم نفس، امکان یا استحالة تناسخ، جاودانگی نفس، سعادت نفس
۱۳	معرفت‌شناسی	۳۲	بررسی و نقد دیدگاه‌ها و مکاتب معرفت‌شناسی و اثبات ارزش شناخت و اعتبار سنجی راه‌ها و ابزار شناخت، ضمن پاسخ به شبهات مطرح
۱۴	معرفت‌شناسی دینی	۳۲	تبیین عقلی مسائل معرفت‌شناسی دینی از قبیل: نگاه برون دینی به معرفت کافی و لازم در دین از طریق بررسی امکان دستیابی به معرفت یقینی در دین، معرفت لازم در دین، معرفت بخشی گزاره‌های دینی و معیار صدق آن، نگاه درون دینی به دین از طریق بررسی اعتبار معرفت ظنی در گزاره‌های دینی، اعتبار معرفت تقلیدی در حوزه عقاید و پیامدهای تبیین درون دینی معرفت لازم و کافی
۱۵	عرفان نظری	۳۲	آشنایی با مبانی، قواعد، روش و مسائل اساسی عرفان نظری از دیدگاه اسلام، مانند: توحید عرفانی و انسان کامل
۱۶	فلسفه اخلاق	۳۲	شناخت حقیقت مفاهیم اخلاقی، مبانی و معیارهای صدق گزاره‌های اخلاقی و نقد و بررسی نظریات و مکاتب مهم
۱۷	فلسفه علم	۳۲	تحلیل و بررسی عقلانی تاریخ، ماهیت، مبانی، روش‌ها، شیوه‌ها، ابزارها، لوازم و نتایج علوم تجربی، ضمن بررسی و نقد مکاتب و آراء مهم مانند «پوزیتیویسم»، «تاییدپذیری»، «ابطال‌پذیری»، «بر ضد روش» و «ساختار انقلاب‌های علمی»
۱۸	مباحث جدید کلامی	۳۲	بررسی مباحث اصلی فلسفه دین و مسائل مهم جدید کلامی مانند: هرمنوتیک، زبان دین، حقیقت وحی، حقیقت معجزه و مسئله شر
۱۹	تفکر عقلی در قلمرو آیات و روایات	۳۲	شناخت جایگاه و ارزش عقل و تفکر عقلی و نقش آن در معرفت بشری و تبیین محدودیت‌ها و راه‌های شکوفایی آن بر اساس آیات و روایات

مصوبه شورای عالی حوزه‌های علمیه

اهداف	ساعت	عنوان درس	ردیف
شناخت مسائل و قواعد منطق جمله‌ها (گزاره‌ها) و محمول‌ها با تأکید بر مباحث دارای کاربرد در مسائل فلسفی	۱۶+۳۲ نظری عملی	منطق جدید	۲۰
تحلیل و نقد مکاتب و آراء مهم فلسفی مطرح شده در یونان، روم و قرون وسطای متقدم	۳۲	فلسفه غرب با رویکرد انتقادی ۱	۲۱
تحلیل و نقد مکاتب و آراء مهم فلسفی مطرح شده در قرون وسطی متأخر، رنسانس و دوره جدید مانند: عقل‌گرایی	۳۲	فلسفه غرب با رویکرد انتقادی ۲	۲۲
تحلیل و نقد مکاتب و آراء مهم فلسفی مانند: حس‌گرایی، اندیشه انتقادی کانت و پوزیتیویسم	۳۲	فلسفه غرب با رویکرد انتقادی ۳	۲۳
تحلیل و نقد مکاتب و آراء مهم فلسفی معاصر مانند فلسفه تحلیلی پراگماتیسم، اگزیستانسیالیسم، پدیدارگرایی، نئومارکسیسم، فلسفه پویشی، پست مدرنیسم	۳۲	فلسفه غرب با رویکرد انتقادی ۴	۲۴
ایجاد توان فهم متون انگلیسی در زمینه فلسفه اسلامی	۱۶+۳۲ نظری عملی	زبان انگلیسی تخصصی	۲۵
ارائه یک پژوهش جامع در یکی از موضوعات فلسفه اسلامی، همراه با تتبع، تحلیل، بررسی و نقد	۹۶+۹۶ عملی	پایان‌نامه	۲۶
	۱۱۸۴	جمع ساعات	

مرتضی مقتدایی

دبیر شورای عالی حوزه‌های علمیه

مرتضی مقتدایی